Poziv k novemu dialogu

Španija *Nobena demokratična ustava na svetu ne priznava pravice do samoodločbe*

GOSTUJOČE PERO
José Manuel García-Margallo
španski minister za zunanje zadeve in sodelovanje

Politične sile, ki zagovarjajo neodvisnost, so razglasile, da bodo za izvedbo plebiscita septembra 2017 uporabile institucije katalonske regionalne vlade (generalitat). Predlog je še korak več na brezplodni poti, na katero so se podali pred štirimi leti, ko se je takratni predsednik Artur Mas odločil (in zlorabil svojo moč) uporabiti vsa sredstva, da bi izsilil ustanovitev nove države. Podvig je bil od začetka neuresničljiv, vendar nobena družba ne ostane ravnodušna, še posebno v času krize, do vabljivega poziva k novemu začetku. Na srečo sta katalonska in španska družba pokazali zrelost in se jima je praviloma uspelo upreti pritiskom in razdiralni politiki generalitata, ki je, kot se zdi, nehal služiti interesom prebivalstva, gotovo pa je pozabil pomen besede pluralizem.

Odcepitev je neizvedljiva

Gibanje za neodvisnost torej neizprosno vztraja pri svojem. Namesto da bi se odprlo možnosti, da so doseženi pravični in smiselni dogovori, raje zapravlja energijo vseh nas in ohranja plamen nekega procesa, ki ga nosi na plečih aktivna in vztrajna manjšina – sicer obsežna, vendar še vedno manjšina.

Glede na tako vztrajnost je moja naloga in dolžnost spet zatrditi, da je odcepitev neizvedljiva. Najprej s pravnega vidika. Ni demokratične ustave na svetu, ki bi priznala pravico do samoodločbe (razen Etiopije in Svetega Krištofa ter Nevisa, dveh otokov v Antilih, ki sestavljata državo). Evropska unija, ki v svojih pogodbah predvideva izstop držav članic, ne priznava možnosti, da bi posamezna regija postala suverena država in avtomatično polnopravna članica organizacije.

Ob brexitu ugotavljamo, da je predpise skupnosti treba izpolnjevati brez političnih bližnjic in pravnih sanjarjenj. V mednarodnem pravu sprejeta doktrina v obdobju miru pravi, da so pravila OZN o samoodločbi namenjena zgolj situacijam v kolonijah in resnim kršitvam temeljnih pravic, kar pa ne velja za demokratično državo s sledmi federalizma, kakršna je Španija.

Vse to osamosvojitvena gibanja vedo, vendar sanjarijo o iredentističnih scenarijih, v katerih sila dogodkov preseže bregove ustavnega, evropskega in mednarodnega prava. Žal vas moram tudi v tem razočarati. Španija je utrjena demokracija z nedvomno močnimi institucijami. Kot je rekel španski socialist, minister za notranje zadeve: Tisti, ki izzove državo, izgubi. Španija ni ZSSR ali umirajoča Jugoslavija. Prav nasprotno: je pomembna in zavezana članica Združenih narodov, Nata, Ovseja in Sveta Evrope, podpisnica najpomembnejših pogodb mednarodnega prava in človekovih pravic; na kratko, je cenjena država, in, drznil bi si trditi, po vsem svetu priljubljena. Nobena država mednarodne skupnosti, ne majhna ne velika, ki sama po sebi nasprotuje odcepitvi, ne bo naklonjena priznanju neodvisne države Katalonije.

Nemoralno ločevanje

Vendar ne smemo ostati samo pri pravnem vidiku. Poudariti je treba tudi pomanjkanje tega, čemur bi lahko rekli demokratična moralnost projekta, ki so ga sprožili borci za neodvisnost. Težko je sprejeti, da vse temelji na ponavljanju nelegalnih posvetovalnih referendumov in regionalnih volitev, dokler predlagatelji ne bi dosegli pričakovanega rezultata. V 21. stoletju, ko se vse demokratične debate vrtijo okoli tega, kako zagotoviti vključevanje razlik, ni moralno sprejemljivo, da se v Kataloniji razpravlja o tem, kako politično ločiti prebivalce glede na njihovo kulturo, jezik ali nacionalni občutek. Kot je ob številnih priložnostih povedal moj kolega, minister za zunanje zadeve Kanade, véliki federalist Stéphane Dion, je odcepitev v demokraciji anomalija, saj nas prisili, da se odločimo, kateri naši kolegi, prijatelji in sorodniki bodo postali tujci in kateri bodo še naprej del naše politične skupnosti. Nobena družba si ne zasluži tovrstnega prevrata.

Torej če bo kateri koli organ generalitata vztrajal pri ponovitvi te poti, bo vlada Španije ukrepala, vedoč, da ima na svoji strani ne le pravno podlago, temveč tudi demokratično moralnost, na kateri zakoni temeljijo. Španija je nedeljiva, demokratična skupnost, ki dovoli uveljavljati pravice na enak način in ustvarjati potrebne priložnosti, da imajo vsi njeni državljani lahko življenjski standard, primerljiv družbam v bližnjih državah. Nobena na novo ustanovljena stranka, institucija, noben na novo formiran organ ne more imeti suverenosti, ki je bila dodeljena španskemu narodu v ustavi. Nobenemu Špancu ne bodo odvzete pravice do državljanstva v Kataloniji in noben Katalonec ne bo nehal biti državljan celotnega španskega ozemlja.

Vendar pa leta 2017 ne bi smeli ponavljati sporov, napetosti in frustracij, ki jih kopičimo že od leta 2014. Zato začnimo nov dialog. Španska vlada bo, takoj ko bo oblikovana in ne glede na njeno sestavo, ostala odprta za dialog o tistih vprašanjih, ki lahko privedejo do dogovora in praktičnih zaključkov za katalonsko in skupno špansko družbo. Toda za to, da se lahko vzpostavi nov dialog, je nujno, da vlada generalitat upošteva ustavo iz leta 1978, na podlagi katere sta Katalonija in celotna Španija doživeli največji razcvet v svoji zgodovini. Spomnimo se na misli Salvadorja Espriuja, ki nagovarjajo k vljudnemu in srčnemu razumevanju: »Fes que siguin segurs els ponts del diàleg / i mira de comprendre i estimar / les raons i les parles diverses dels teus fills«. (Poskrbite za varnost mostov dialoga / ter poskusite razumeti in ljubiti / različne misli in jezike svojih otrok.)

Članek je bil objavljen v časniku ABC 13. oktobra.

Prispevek je mnenje avtorja in ne izraža nujno stališča uredništva.

Za povezanost in kulturno identiteto

Katalonija *S ponovno centralizacijo so se začeli novi zapleti*

GOSTUJOČE PERO
Raül Romeva
minister za zunanje zadeve, odnose med ustanovami in transparentnost v katalonski vladi

Zelo pomemben del Kataloncev je ugotovil, da potrebujemo svojo državo, če bi radi okrepili položaj socialne države, ohranili družbeno povezanost in obdržali zelo raznovrstno kulturno identiteto. Ugotovili so, da teh državljanskih in demokratičnih ciljev sedanja španska država ne zagotavlja.

Na najnovejših katalonskih volitvah so politične stranke, naklonjene neodvisnosti – te stranke imajo zelo različno ideološko ozadje in med njimi ni samo skrajne desnice –, pridobile absolutno večino v katalonskem parlamentu. Poleg tega dve tretjini poslancev podpira izvedbo referenduma o neodvisnosti. Kljub temu je številne naše zahteve po referendumu, kakršnega so organizirali tudi v Quebecu in na Škotskem, španska vlada ne samo popolnoma zavrnila, ampak se o tem ni pripravljena niti začeti pogovarjati ali pogajati. Odločila se je sodno preganjati politične predstavnike, ki podpirajo neodvisnost.

FOTO REUTERS

Podpora reformam, do ponovne centralizacije

Zakaj velik del katalonske družbe meni, da potrebujemo svojo državo? Večina katalonskih političnih strank je dolgo podpirala reforme španske vlade in vsa prizadevanja Španije za demokracijo in modernizacijo od vzpostavitve republike do prehoda v demokracijo po koncu Francove diktature. Reforme so skrbele za napredek, dokler ni vlada ultrakonservativnega Joséja María Aznarja sprožila kampanje za ponovno centralizacijo, s katero so se začeli novi zapleti, centralizacija pa se ni končala niti pod socialdemokratsko vlado Joséja Luisa Rodrigueza Zapatere ter se še krepila med vladanjem Mariana Rajoya.

Ne smemo pozabiti, da je naš najpomembnejši zakon o samoupravi, katalonski statut o avtonomiji, potrdila velika večina Kataloncev na volitvah leta 2006, čeprav ga je španski parlament precej spremenil, nazadnje pa je špansko ustavno sodišče po naročilu Ljudske stranke leta 2010 razveljavilo pomembne člene statuta. Treba je poudariti, da je špansko najvišje sodišče postalo zelo spolitizirano, vodi pa ga nekdanji član Ljudske stranke.

Opažamo slabšanje demokracije v Španiji, ki se katalonskih političnih težav loteva samo z zakonskim preganjanjem. To je očitno tudi v spolitiziranem delovanju španskih državnih mehanizmov proti Kataloniji. Zaradi groženj in kazenskega preganjanja katalonskih političnih predstavnikov vse več ljudi izgublja upanje, da so reforme v Španiji sploh mogoče, zato se odločajo za demokratično in mirno pot k neodvisnosti.

Za odprtost, ne za nacionalizem ali izključevanje

Poziv k neodvisnosti ni izraz nacionalizma na etnični podlagi ali izključevanja drugih. Katalonija je dežela, za katero je že dolgo značilno, da prijazno sprejema prišleke – v 20. in 21. stoletju je bil velik del našega prebivalstva rojen nekje drugje, mnogi so se priselili iz drugih delov Španije, pred kratkim tudi iz držav zunaj EU. Katalonija je ustvarila model, ki vključuje druge, je odprt ter zagovarja raznovrstno in prilagodljivo identiteto, v kateri sta jezik in kultura zelo pomembni vrednoti, toda tako smo tudi dosegli družbeno povezanost, ki bi jo radi ohranili. Gibanje za neodvisnost se ne poskuša izogniti solidarnosti z drugimi deli Španije in Evropo. Katalonija je z gospodarstvom, ki ima močno industrijsko podlago, vedno prispevala v španski proračun in proračun EU. Tega ne mislimo nehati početi; prav nasprotno, radi bi izboljšali neučinkovit način upravljanja naših sredstev in jih začeli sami upravljati bolj pravično, da bodo strukturno uporabnejši za vse nas.

Gibanje za neodvisnost je dosledno demokratično in miroljubno, vodi ga civilna družba. Kljub temu španska vlada zapira vrata za kakršenkoli dialog. Trdi, da neodvisnost ni legitimen cilj in da se dolgoročno ne more obdržati. Nenehno nam grozi in pravi, da so vsi koraki v to smer nezakoniti in da jih bodo preganjali. Meni, da je enotnost Španije sveta in je zato želje njenih državljanov ne morejo spreminjati. Ničesar ne smemo storiti niti ne smemo spraševati ljudi, česa si želijo.

Špansko vlado pozivamo, naj se začne pogajati

Če se v državi pojavi tako obsežno in raznovrstno gibanje, kot je gibanje za katalonsko neodvisnost, bi državljani lahko pričakovali vsaj to, da bi vlada prisluhnila njihovemu mnenju in se z njimi začela pogovarjati. Toda to se ni zgodilo. Katalonska vlada v skladu z demokratičnim pooblastilom volivcev zahteva neodvisnost, zato si prizadevamo, da bi naši državljani s svojimi glasovi odločili, ali naj Katalonija postane republika. Parlamentarna večina se strinja, da je to mogoče doseči z referendumom, zato bomo to tudi storili.

Špansko vlado pozivamo, naj se začne pogajati: o datumu referenduma, o referendumskem vprašanju, o demokratičnih zagotovilih pri glasovanju, o večini, ki bi potrdila veljavnost rezultata – skratka, o vsem.

Zelo težko je razumeti, zakaj bi demokratično odločanje državljanov o njihovi prihodnosti sploh lahko veljalo za zločin. In da je namesto tega najvišji izraz demokratične morale odločitev, da je treba državljanom onemogočiti glasovanje, jim preprečiti odločanje o prihodnosti in njihovo mnenje razglasiti za nepomembno. Naša zahteva je pravična in miroljubna. In čeprav španska vlada tega ne razume, onemogoča naša prizadevanja, se vede nepopustljivo in ne ponuja nobenih morebitnih rešitev, ji predlagamo nekaj demokratičnega: naj pripravi volilne skrinjice in sprejme rezultat.

Prispevek je mnenje avtorja in ne izraža nujno stališča uredništva.

Ljubeznivo pri Frančišku

Tone Hočevar
o predsedniškem obisku v Vatikanu

Dve desetletji sta minili od zadnjega slovenskega uradnega predsedniškega obiska za vatikanskim obzidjem. Kar nekaj delovnih obiskov je bilo vmes. Tudi kakšna hladna prha, da bi na Slovenskem vedeli, kam po njihovem sodimo in koliko nas v resnici cenijo, koliko na odnos do nas vplivajo njihovi kadri našega rodu. Strogost so trenirali prav na sedanjem slovenskem predsedniku, ko je bil še premier. Na koncu pa se je vse nekako uredilo. Po dveh desetletjih je bil slovenski predsednik spet v Rimu, na Vatikanskem griču, uradno, z vsemi častmi. In papež je bil ljubezniv, je povedal gost.

Vmes se je dogajalo marsikaj. Dolgo je trajalo veliko navdušenje nad tistim nepozabnim »Papež ma' vas rad!«, ki ga je izrekel Karol Wojtyla, zdaj sveti Janez Pavel II. Dobili smo tudi kardinala z visokim položajem v rimski kuriji.

Idilo med Ljubljano in Vatikanom so večkrat odrinile na stran druge stvari. Predvsem gmotne zahteve in opominjanje, da si Cerkev zasluži kaj več za svoje šole, poleg srednjih tudi osnovne šole in vrtce. Pa vojaško duhovno oskrbo tudi. Ljubljana se je nemarno slabo izkazala z neverjetnim zavlačevanjem, ko je šlo za odpiranje nunciature, sedeža vatikanskega veleposlaništva. Hiša, ki nazadnje le stoji pod grajskim gričem v Ljubljani, pomeni veliko več kot navadno ambasado, ki zastopa tujo državo. Tam je središče, ki odloča o vatikanskem kadrovanju na slovenskih tleh. Od tam v Rim sporočijo imena za najvišje položaje, tam tudi prišepnejo, koga je treba kaznovati, če se zgodi »božji krah«. Nobena cerkvena skupnost v nobeni državi ni doživela kazni, kakršno je slovenska. Štiri nadškofe so odstavili, potem pa dolgo pustili prazne sedeže.

Ko papež govori o spravi, misli zares. Za spravo sta potrebna dva, sposobna odpuščanja.

Ko je bil te dni slovenski predsednik v Vatikanu, se je po pogovorih s papežem zdelo, da sta se pogovarjala enako ali podobno misleča. O sodelovanju dveh držav, katerih stališča so sorodna. Sprava, sožitje in mir. In prav o vseh vprašanjih se je mogoče pogovarjati, nič ni nedotakljivega.

Bolj konkretno je bilo pri državnem tajniku, ki pove, kar je treba in mu ni treba saditi rožic. Njemu je tudi mogoče naravnost povedati, da ima Slovenija svojo ustavo. Cerkev, ki je tudi država s sedežem v Vatikanu, je ločena od naše države. Prav nič enopomensko ni mogoče ocenjevati dogajanja med tistim delom Rima, kjer ima na Vatikanskem griču Cerkev svojo svetovno prestolnico, in Slovenijo, ki je znotraj vsaj tako razklana, kakor je Cerkev, še posebno odkar jo vodi Frančišek.

Ko papež govori o spravi, misli zares. Za spravo sta potrebna dva, sposobna odpuščanja. Tudi o beguncih in revežih misli resno, pa pri tem komaj najde somišljenike med podrejenimi. Njegova izpostava na slovenskih tleh včasih ravna, kot da ne spada pod papeško streho. V drugih deželah, ki so bile svojčas vzhodno od železne zavese, je še malo huje, tam se mu odkrito upirajo.

Želeti je, da bi papež res prišel k nam. V Stično, denimo, med mlade katolike, da bi jim razložil svet. Pa tudi med druge Slovence, ki tako težko doumejo njegove besede o spravi, sožitju in miru.

Dan po interpelaciji

Milena Zupanič
o zdravstvu in politiki

Po celodnevnem poslušanju poslancev v parlamentu, ki so interpelirali ministrico za zdravje Milojko Kolar Celarc, se ne morem načuditi. Ali slovenski poslanci in ministri res toliko lažejo, kot so očitali drug drugemu? Ali pa gre za specialno vojno, ki je namenjena prav temu, kar so dosegli: ustvarjanju zmede v glavah gledalcev in čustvenemu odzivanju. Ali imajo bolj prav »levi« ali »desni«, Miha Kordeš ali Jernej Vrtovec, Jelka Godec ali Jani Möderndorfer? No, bolezni je vseeno. Ne ozira se na politične preference, izbira ne glede na tisoče izrečenih besed. Štejejo le dejanja. V primeru bolezni zdravljenje, za vlado, ministre in poslance pa sprejetje dobrih zakonov.

Medtem ko so v parlamentu razpravljali o težavah zdravstva, predvsem o vse daljših čakalnih dobah, se je Neva iz Maribora peljala k zdravniku v Ljubljano. Sumijo, da ima raka. Potrebuje natančen pregled, na katerega bi v Mariboru morala čakati več mesecev, v Ljubljani pa je prišla na vrsto prej. A ne pravočasno, kot ji zagotavlja pravilnik o najdaljših dopustnih čakalnih dobah. Pravica na papirju je eno, resnične razmere drugo. Neva še zdaleč ni premožna, a bi kljub temu raje pregled zdravniku v Mariboru plačala, kot da bi potovala v Ljubljano. Znesek bi bil najbrž nižji, kot stane bencin do Ljubljane, kosilo v glavnem mestu za dva in celodnevna odsotnost. A iz tega, kot vse kaže, ne bo nič. Nekateri poslanci so prav takrat ostro nasprotovali samoplačništvu, zasebnemu zdravstvu in s tem sprejemanju mimo čakalnih vrst. Na prvo mesto so postavili enakost bolnikov ne glede na finančne možnosti. Žal gre vse bolj za enakost v bolezni in revščini, namesto v blagostanju.

Bolezni je vseeno. Ne ozira se na politične preference »levih«, »desnih« ali »sredinskih«, izbira ne glede na tisoče izrečenih besed.

Iz UKC Maribor je zaradi neurejenih razmer odšlo toliko zdravnikov, da v bolnišnici ne zmorejo več pregledati in operirati toliko bolnikov kot prej. Večina je šla v Avstrijo, Nemčijo, Švico. Naravnost v tujino odide kar petina vseh diplomantov mariborske medicinske fakultete, odhajajo pa tudi zdravniki iz ljubljanskega UKC in drugih bolnišnic. Odhajanje zdravnikov je velika težava, ki se bo še bolj izostrila v prihodnosti. Bolniki v sili iščejo zdravnike drugje, pogosto v Ljubljani. Nekatere bolnišnice tudi same premeščajo bolnike v Ljubljano. Takšni premiki povzročajo vse več zamaškov, s tem nedopustno dolgega čakanja in finančnih težav v UKC Ljubljana. Idealne razmere za širitev najhujših oblik korupcije, kakršno so odkrili kriminalisti pred nekaj dnevi.

Čeprav je bila interpelacija namenjena kritiki ministrice, so včeraj veliko govorili o razpotju v zdravstvu: javno ali zasebno? O tem razpravljajo poslanci vseh sklicev že zadnji dve desetletji. O vseh težavah zdravstva že vsi vse vemo. Bolj kot odločitev o javnem ali zasebnem je zdaj nujno treba sprejeti odločitev o povečanju sredstev ali – v nasprotnem primeru – o zmanjšanju pravic. Za vse drugo zmanjkuje časa.

Dan po interpelaciji je vse enako kot pred njo. Zdravstvo hira, bolni ljudje so v strahotni stiski, s tem pa slovenska družba drsi v še večji moralni razkroj.

PISMA BRALCEV IN ODMEVI PISMA@DELO.SI

Psi lajajo, karavana kapitala gre dalje

Vse kar se dogaja v sedanjosti je bilo odločeno že pred 60 leti v New World Order v ZDA (prestolnici svetovnega kapitala), kar je mogoče najti v prevodu pod »Nevidljivo carstvo, novi svjetski poredak«. Seveda se je velekapital po drugi svetovni vojni posebno za obnovo porušene Nemčije močno usidral v Evropi. Zato ne moremo govoriti samo o interesu ZDA o uveljavljanju pravil kapitala na ves svet ampak preprosto o želji velikega kapitala, da je za svoj interes pripravljen uporabiti vsa sredstva, ne glede na demokratične ureditve v posameznih državah.

Zato ni naključje, da je prva na pritisk kapitala, da podpiše sporazum s Ceto za takojšnjo uveljavljanje, pristala Nemčija in kot zvesta sledilka tudi naša vlada, kljub spornim členom, ki v celoti podrejajo podpisnice kapitalu. Če vemo, da velja ta sporazum za vse multinacionalke v Kanadi, potem je jasno, da si je kapital prek svojih podružnic v Kanadi odprl svojo nadvlado v Evropi, tudi če še nekaj časa ne bo podpisan TTIP, ki se mu Evropa samo še slabotno upira in je samo vprašanje časa, kdaj bo podpisan.

In zakaj lahko kapital tako nesramno izsiljuje Evropo? Predvsem zaradi spretne manipulacije ZDA, da je Evropa ogrožena zaradi ruskih namer po osvajanju zahodnih držav in strahu Evrope, da se sama brez pomoči ZDA temu ne bo mogla upreti. To pa je papirnati tiger, ki ga ZDA stalno kažejo, kar je daleč od realnosti. Rusija je po padcu berlinskega zidu vpeta v Evropo in tudi v zgodovini ni nikoli napadla zahoda.

Njen kapital pa vsaj zaenkrat ni agresiven, kar pa lahko trdimo za zahodni kapital, ki bo prej ali slej povzročil novo svetovno katastrofo, po kateri nič več ne bo, kot je bilo.

VLADISLAV VIDMAR
Pustovrhova 9, Ljubljana

Dokončna prevlada turbokapitalizma?

Bodo Ceta, TTIP itd. dokončno premagali države in državljane? Kje je meja, pri kateri se bo večina strokovnjakov, večina delavcev in večina državljanov zavedla, da njihovo znanje, njihovo delo in njihove pravice vedno bolj tepta »elita«, zelo ozek krog ljudi, povezanih z vodstvi lastnikov finančnega kapitala in političnih oblasti v večini držav? Kje je meja, ko se bomo strokovnjaki, delavci in državljani ter tudi organizacije, ki sicer na svojih področjih že delujejo v pravo smer, povezali in organizirali tako, da bomo ta proces obrnili v smer uresničevanja pravic večine državljanov in v korist narave?

Ureditev, ki se imenuje diktatura finančnega kapitala, povezana s političnimi elitami, ki si prizadeva za uveljavitev prostotrgovinskih sporazumov Ceta, TTIP itd., pomeni dokončno (za ta čas) tudi formalno prevlado korporacij nad državami in torej nad državljani. Tudi naša vlada je očitno že podlegla tem pritiskom.

Prepričan sem, da je to v popolnem nasprotju s prizadevanji za novo ekonomsko demokracijo in s cilji mnogih organizacij, ki si prizadevajo za spremembe v korist večine delavcev, večine strokovnjakov, večine državljanov in v korist narave. Poleg Koalicije proti tajnim sporazumom bodo potrebne še širše in še močnejše koalicije. Take, ki bodo premagale sedanje finančno-kapitalske in strankokratsko-oblastniške povezave.

MILAN BAJŽELJ
Cicibanova ul. 4, Kranj